

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΜΑΙΟΥ, 1863.

ΤΟΜΟΣ ΙΑ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 315.

Ε΄. ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

τοῦ ἀνεκδότου συγγράμματος

τοῦ

Κ. Κ. ΦΡΕΑΡΙΤΟΥ

« Περίπλους Μακεδονίας καὶ Ἑλλάσποντος Ἀσίας μετὰ
τῶν ταύτῃ προσκειμένων μεγαλονήσων. »

Τὸ ἐν Ἀθῶ μοναστήριον τῆς Λαύρας.

(Συνέχ. Ἰδε Φυλλ. 314.)

Ἱστορικὰ μνημεῖα τοῦ ὄρους. — Ἰδέα τῶν ἀγιοριτῶν
περὶ Λαύρας. — Εἰκόνες τοῦ Πάπα ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει. —
Κακώσεις λατινικαὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἁγίου ὄρους ἐπὶ
τῆς σταυροφορικῆς ἐπιδρομῆς. — Ὁμολογία Ἰννοκεντίου
τοῦ Γ΄. — Συμβουλαὶ καὶ προτροπαὶ τοῦ Πάπα Ἰννοκέν-
τιου. — Δικαιοδοσία αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἁγίου ὄρους. — Κατα-
διώσεις τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἁγίου ὄρους ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ
Παλαιολόγου. — Συνθήκη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πάπα περὶ
ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν. — Ὅροι τῆς συνθήκης. — Ἐλεει-
νὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ αὐτοκράτορος. — Ἀφορι-
σμὸς αὐτοῦ. — Δεινὰ συνέπαισι τῆς λατινοφροσύνης τοῦ Αὐ-
τοκράτορος. — Ὁ χαρτοφύλαξ Βέκος. — Ἀρχαῖα παράδοσις
ὅτι μετέδωκε οὗτος εἰς τὸ ἅγιον ὄρος. — Ἐλεεινὸς θάνατος τοῦ
Μιχαήλ. — Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος. — Ἡ εἰρήνη τῆς
ἐκκλησίας. — Ρογέρος ὁ ἀνθηρὸς. — Καταλάνος καὶ Ἀμα-
γάδορος. — Ὁ Ῥογέρος κηδεστὴς τοῦ Αὐτοκράτορος μέγας
Δουξ. — Βιασπραγίαι αὐτοῦ καὶ αἰσχροτήτης ἐν Ἀσίᾳ. — Μετάβα-
σις εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ δολοφονία αὐτοῦ. — Ἐκδίκησις τῶν

Καταλάνων. — Πυρπολήσεις καὶ δηώσεις τῆς χώρας. — Κρίσις
Φαλμεράδερ. (Ἐπεται τὸ τέλος τῆς περιλήψεως.)

Ἱζ.) *Σιγίλλιον* τοῦ Πατριάρχου Νήφωνος, ἐπὶ ὃ
πρῶτος τοῦ ἁγίου ὄρους παρὰ τοῦ Πατριάρχου δέ-
χεται τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ οὗ ἡ ἀρχὴ « *Μὴ κλίνειν*
εἰς δεξιὰ καὶ εἰς ἀριστερὰ μὴ ἐκκλίνειν κ.τ.λ. »
6824 (1313).

ἱή.) *Χρυσόβουλλον* τοῦ Αὐτ. Ἀνδρονίκου Γ΄.
Παλαιολόγου τοῦ νεωτέρου περὶ τῶν κτήσεων τῆς
Λαύρας οὗ ἡ ἀρχὴ « *Οἱ τοῖς φθαρτοῖς καὶ οὐδενὸς*
ἀξίους κλ. » 6837 (1329) Ἰανουαρίου Ἰνδ. 13.

ἱθ.) *Χρυσόβουλλον* τοῦ Αὐτ. Ἰωάννου Α΄. Πα-
λαιολόγου περὶ τῶν κτήσεων τῆς Λαύρας οὗ ἡ ἀρχὴ
« *Πολλοὶ γεγονόσι τῶν τοῦ σωτῆρος ἐντολῶν πλη-
ρωτῶν* κλ. » 6851 (1342) Ἰνδ. 11.

κ΄) *Χρυσόβουλλον* τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος αὐ-
θις περὶ τῶν κτήσεων τῆς Λαύρας οὗ ἡ ἀρχὴ « *Ἐπεὶ*
οἱ μοναχοὶ κλ. » 6854. (1346) Αὐγούστου Ἰνδ. 14.

κά.) *Χρυσόβουλλον* τοῦ βασιλέως Στεφάνου Δου-
σάν Οὐρὸς Δ΄. τῶν Σέρβων, δι' οὗ ἀπαλλάσσεται τῶν
φόρων ἡ Λαύρα. 6856 (1347) Δεκεμβρίου Ἰνδ. 1.

κβ.) Ἐγγραφὸν τῆς κυβερνήσεως τοῦ ἁγίου ὄρους,
περὶ παραδόσεως εἰς τὴν Λαύραν καλλεῖου τινὸς τῆς
σκήτης Γλωσσίας οὗ ἡ ἀρχὴ « *Ἡμεῖς διὰ τὴν συμ-
βᾶσαν τῶν ἀθέων Τούρκων ἐπίθεσιν* κτλ. » 6861
(1353) Ἀπριλ. Ἰνδ. 6.

κγ') Χρυσόδουλλορ σλαβικὸν τοῦ βασιλέως Οὐρόρ Ε. ἐπικυροῦν τῇ συζύγῳ τοῦ Καίσαρος Πρελιούδ ἐν κτήμα. 6865 (1357) Ἰνδ. 10.

κδ.) Διαθήκη τοῦ ἱακώβου Πρικάρη ἡγουμένου τῆς Λαύρας. 6871. (1363)

κε.) Σιγίλλιον τῶν αὐτ. Ἀλεξίου Κομνηνοῦ Γ'. τῆς Τραπεζοῦντος πρὸς τὸ μοναστήριον τῆς Παναγίας ἐπὶ τοῦ ὄρους Σουμελά ἐν Τραπεζοῦντι· οὗ ἡ ἀρχὴ « Πᾶσιν, οἷς τὸ παρὸν ἡμῶν εὐσεβὲς ἐπιδείκνυται σιγίλλιον κλ. » 6873 (1364) Δεκεμβρ. Ἰνδ. 3. Τὸ σιγίλλιον τοῦτο ἐξεδόθη ἤδη ἡρμηνευμένον ἐν ταῖς διατριβαῖς τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου (ἱστορ. τμήμα τόμ. 3. μέρ. 3.)

κς.) Σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Φιλοθέου, παραδιδόντος τῇ μονῇ τῆς Λαύρας τὸ μετόχιον τῆς Ζωοποιῦ πηγῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει· οὗ ἡ ἀρχὴ « Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις πᾶσιν ἀγίοις κτλ. » 6875 (1367) Φεβρουαρ. Ἰνδ. 5.

κζ.) Χρυσόδουλλορ σλαβικὸν τοῦ Κνιέζη Στεράνου Λαζάρεθικ, υἱοῦ τῆς μοναχῆς Εὐγενίας, δι' οὗ τὰ μετόχια τῆς Λαύρας ἀπαλλάσσονται τῆς φορολογίας. 6903 (1390) Ἰνδ. 3.

κη.) Χρυσόδουλλορ σλαβικὸν τῆς μοναχῆς Εὐγενίας, δι' οὗ δωρεῖται τῷ μοναστηρίῳ τῆς Λαύρας διάφορα κτήματα. 6905 (1398) 4 Αὐγούστου. Ἰνδ. 6.

κθ.) Χρυσόδουλλορ τοῦ Αὐτ. Ἰωάννου Παλαιολόγου Β' τοῦ νεωτέρου, δι' οὗ ἀπαλλάσσει τοῦ δεκάτου κτήματά τινα τῆς μονῆς, ἐκδοθὲν μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορίας ἐπίσκεψιν τῆς μονῆς· οὗ ἡ ἀρχὴ « Ἐπεὶ μὲν ἀπ' ἀρχῆς ἐτήρει τοῦ υἱοῦ τὴν ἐντολὴν ἄνθρωπος » κτλ. 6912 (1404) Αὐγούστου Ἰνδ. 12.

λ.) Χρυσόδουλλορ σλαβικὸν τοῦ δεσπότη Σερβίας Στεφάνου Λαζάρεθικ, δι' οὗ δωρεῖται τῇ Λαύρᾳ διαφόρους κώμας. 6915 (1407) 5 Ἰανουαρίου Ἰνδ. 15.

λα.) Χρυσόδουλλορ τοῦ Αὐτ. Ἰωάννου Β' τοῦ Παλαιολόγου, δι' οὗ ἀπονέμει τοῖς πέντε μοναστηρίοις, τῷ Παντοκράτορι ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ Λαύρᾳ, τῷ Βατοπεδῖῳ, τῷ Ξηροποτάμῳ, καὶ τῷ ἁγίῳ Παύλῳ ἐν Ἄθῳ τὸ δικαίωμα τοῦ εἰσπράττειν τὸ δέκατον ἐκ τῶν αὐτοκρατορικῶν κτημάτων ἐν τῇ Κασσάνδρᾳ· οὗ ἡ ἀρχὴ « Ὁ τῆς μεγάλης πόλεως ἀρχὼν ὅλος ἀγαθὸς ὢν, ἐδημιούργησεν ἄνθρωπον ὡς ἀθάνατον κλ. »—Τοῦ χρυσοδούλλου τούτου ἀντίτυπα ἐκτὸς τῆς Λαύρας ὑπάρχουσι καὶ εἰς τὰ ῥηθέντα τρία τοῦ Ἀθῶνος μοναστήρια. 6915 (1407) Φεβρουαρίου Ἰνδ. 15.

λβ.) Χρυσόδουλλορ σλαβικὸν τοῦ δεσπότη Σερβίας Γεωργίου Λαζάρεθικ περὶ τῶν ἐν Σερβίᾳ κτημάτων τῆς Λαύρας. 6923 (1415)—.

λγ.) Χρυσόδουλλορ σλαβικὸν τοῦ δεσπότη Σερβίας Στεφάνου Λαζάρεθικ, δι' οὗ προσφέρει τῇ Λαύρᾳ

δύο λυχνίας ἀργυρᾶς 30 λίτρων. 6935 (1427) 20 Ἰανουαρίου Ἰνδ. 5.

λδ.) Χρυσόδουλλορ Γεωργίου Α'. Βράγκοβικ δεσπότη Σερβίας, ἀνταλλάσσοντος χωρίον τι τῆς Λαύρας πρὸς 120 λίτρας ἀργύρου. 6960 (1452) 16 Φεβρουαρίου Ἰνδ. 15.

λε.) Χρυσόδουλλορ σλαβικὸν Ράδοῦλου βοεβόδα Βλαχίας, δι' οὗ δωρεῖται τῷ μοναστηρίῳ τῆς Λαύρας 40,000 ἄσπρα. 7041 (1533) 12 Ἰανουαρίου.

λς.) Τυπικὸν συνταχθὲν ὑπὸ τινος συνόδου συγκροτηθείσης ἐν ἁγίῳ ὄρει, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σιλδέστρου, καὶ ἐπικυρωθὲν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως· οὗ ἡ ἀρχὴ « Ἐπειδὴ τῆς ἡμῶν μετριότητος τὴν πρὸς δόξιν κλ. » 7083 (1574) Σεπτεμβρίου Ἰνδ. 3.

λζ.) Χρυσόδουλλορ τοῦ βοεβόδα Μολδαβίας Πέτρου τοῦ γωλοῦ, δωρουμένου τῇ Λαύρᾳ 6000 ἄσπρα. 7087 (1579) 20 Φεβρουαρίου.

λη.) Χρυσόδουλλορ ἱερέιου Μογίλλα βοεβόδα Μολδαβίας, δωρουμένου τῇ Λαύρᾳ 6,000 ἄσπρα. 7106 (1598).

λθ.) Χρυσόδουλλορ Γαβριὴλ Μογίλλα βοεβόδα τῆς Οὐγγαροβλαχίας, δωρουμένου τῇ Λαύρᾳ 15,000 ἄσπρα. 7127. (1618) Σεπτεμβρίου 3.

μ.) Γράμμα τοῦ Τσάρου Ἀλεξίου Μιχαήλοβικ περὶ τῆς ἐλεύσεως τῶν Λαυριωτῶν εἰς Μόσχαν, ἵνα παραλάβωσι τὰ νενομισμένα τετράμηνα δῶρα. 7166 (1658).

μά.) Γράμμα περὶ τῆς παραδόσεως κελλεῖου τινὸς εἰς τὴν μονὴν τῆς Λαύρας (1672).

μβ.) Χρυσόδουλλορ τοῦ Βοεβόδα τῆς Οὐγγροβλαχίας Ἰωάννου Σερβάν Καντακουζηνοῦ, συνανοῦντος τὸ ὑπ' αὐτοῦ ὀχυρωθὲν μοναστήριον Κατρασάν, μετὰ τῶν εἴκοσι μοναστηρίων τοῦ ὄρους, ἵνα ταῦτα εἰσπράττωσι τὰς προσόδους αὐτοῦ· οὗ ἡ ἀρχὴ « ὅτι μὲν πάντα τὰ ὄντα ἐκ τῆς θείας προνοίας » κλ. 1682. Ὀκτωβρίου 15.

μγ.) Γράμμα Ἰωάννου καὶ Πέτρου Ἀλεξιέβικ περὶ τῆς ἀφίξεως εἰς Μόσχαν τῶν Λαυριωτῶν μοναχῶν, ἵνα παραλάβωσι τὰ νενομισμένα δῶρα. 7203 (1694) 1 Δεκεμβρίου.

μδ.) Σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Παΐσιου, ὅτι οἱ ἡγούμενοι τῶν μοναστηρίων τοῦ Ἀθῶν δύνανται ἐν αὐτοῖς « ἀναγνώστας τε σφραγίζειν καὶ πνευματικούς καθιστᾶν. » (1740)—.

μέ.) Σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Παΐσιου ἀνανοῦντος τὰ ἀρχαῖα τῆς Λαύρας προνόμια· οὗ ἡ ἀρχὴ « Προυργιαίτατον καὶ ἀναγκαιότατον πρὸ πάντων. » κλ. 1744. Νοεμβρίου 8.

μς.) Χρυσόδουλλορ τοῦ Βοεβόδα Κωνσταντίου Ρακοβίτζα, δωρουμένου τῇ Λαύρᾳ 7000 ἄσπρα, βλαχιστὶ (1756) Νοεμβρ. 8.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ φέροντα βεβαίαν χρονολογίαν, τὰ δὲ ἀχρονολόγητα πρωτότυπα δημόσια ἔγγραφα εἰσὶ τὰ ἑξῆς.

α.) *Τερμάχιον Χρυσόβουλλου* τοῦ Αὐτοκρ. Νικηφόρου Φωκῆ περὶ τοῦ πρώτου ἀξιωματοῦ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Λαύρας ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ὑπάρχον· οὗ ἡ ἀρχὴ « Δεσπόζεσθαι μεθ' ἡμᾶς τὴν τοιαύτην Λαύραν κλ. »

β.) *Χρυσόβουλλος Σιγίλλιος*, ἐπικυροῦν τὴν διαθήκην τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, δι' ἧς τὸ ἐν Καλαμαδίᾳ παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην κείμενον μοναστήριον αὐτοῦ δωρεῖται τῇ Ἀθωνίτιδι Λαύρᾳ· οὗ ἡ ἀρχὴ « Εἰ δὲ στρατιώτας ὅπλους προφραζάμενος ἑαυτὸν ». κλ. Ἀπριλίου. Ἰνδ. 45.

γ.) *Χρυσόβουλλος* τοῦ Α. Κωνσταντίνου τοῦ μονομάχου, ὀρίζον ὅτι ὁ Ἀθως ὀφείλει ὀνομάζεσθαι Ἀγιον ὄρος.

δ.) Δύο *χρυσόβουλλα* τοῦ Αὐτ. Ἀλεξίου Κομνηνοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, περὶ τοῦ ἐν Ἀθῶ λατινικοῦ μοναστηρίου τῶν Μολφινῶν.

ε.) *Χρυσόβουλλος* σλαβικὸν τοῦ Κνιέζη τῆς Σερβίας Οὐρὸς δωρουμένου τῇ Λαύρᾳ τὸ ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ οἰκοδομηθὲν μοναστήριον τῶν ἁγίων πάντων μετὰ πασῶν τῶν κτήσεων αὐτοῦ.

ς.) Ἐγγραφοὶ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ ἁγίου ὄρους, δι' οὗ ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα μονὴ τῶν Μολφινῶν παραδίδεται τῇ Λαύρᾳ· οὗ ἡ ἀρχὴ « Ἐπεὶ ἡ τῶν Μολφινῶν μονὴ καταμεληθεῖσα κλ. » Αὐγούστου Ἰνδ. 45.

ζ.) Ἐγγραφοὶ σλαβικὸν τοῦ Δεσπότη Γεωργίου τῆς Σερβίας δωρουμένου τῇ Λαύρᾳ 60 λίτ. ἀργύρου.

Ἐνῷ δὲ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ περιεργαζόμεν καὶ ἐσημείουν τὰ παρημελημένα ταῦτα κειμήλια, εἰσῆλθέ τις μοναχὸς, ἁγιορίτης καὶ οὗτος, Ξηροποταμνὸς, πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς βιβλιοθήκης. Ἠρώτησα αὐτὸν ἂν ἐν τῷ μοναστηρίῳ αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ἀρχαῖα χειρόγραφα, καὶ ἂν φυλάσσωνται καλῶς ὡς ἐνταῦθα. Ὁ δὲ μοναχὸς ὑπομειδιάσας ἀπήντησεν· ἡ μὲν τάξις εἶναι πολὺ καλειτέρα, ἀρχαῖα ὅμως χειρόγραφα δὲν ὑπάρχουσιν· ὅ,τι ὑπῆρχεν ὁ Πάπας μᾶς τὸ ἐπῆρε, διότι δὲν εἶχομεν ἡμεῖς τὴν χάριν τῆς Λαύρας. — Ἡ ὁμιλία αὕτη τοῦ μοναχοῦ ἀναφέρεται εἰς θλιβερά ἱστορικὰ προηγούμενα, ὧν ἡ παράδοσις διατηρεῖται ἀκμαιοτάτῃ ἐν Ἀθῶνι. Εἰς τὴν Λαύραν εἰσέτι δὲν δύνανται οἱ μοναχοὶ τοῦ ὄρους νὰ συγχωρήσωσι τὴν κατὰ παράδοσιν στιγμιαίαν αὐτῆς λατινοφροσύνην. Εἰς πολλὰ δὲ μοναστήρια ὑπάρχει ἐπὶ τῶν τοίχων ἀπεικονισμένος ὁ Πάπας, ὀδηγῶν καὶ διευθύνων τοὺς πειρατὰς καὶ τοὺς ἐμπρηστάς. Καί τοι δὲ ἡ εἰκὼν αὕτη δὲν ἐκπροσωπεῖ ἀληθές τι ἱστορικὸν γεγονός, διότι οὐδεὶς Πάπας (καθόσον οἶδα), ἤλθε ποτε εἰς τὸν Ἀθῶ, εἰκονίζει ὅμως τοῦλάχιστον συμβολικῶς τὰ δεινὰ, ἃ ὑπέστη ὁ τό-

πος ὑπὸ τοῦ λατινισμοῦ κατὰ τοὺς ἑλεεινοὺς ἐκείνους σταυροφορικοὺς τοῦ δυτικοῦ μεσαιῶνος χρόνους. Καί τοι δὲν ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας ἀκριβεῖς ἱστορικὰς γνώσεις περὶ τῶν λατινικῶν καταστροφῶν καὶ δηλώσεων τοῦ ὄρους, καθίσταται ὅμως πλέον ἢ πιθανὸν, ὅτι αἱ κατὰ παράδοσιν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ἀκμαίως διατηρηθεῖσαι ἐν τῇ μνήμῃ τῶν μοναχῶν καταστροφαὶ καὶ πικροταῖ αὗται κακώσεις, κατὰ τρεῖς τινὰς ἱστορικὰς ἐποχὰς ἔλαβον χώραν. Ἡ πρώτη τῶν ἀξιωματικῶν τούτων ἐποχῶν ἐν τε τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ, εἶναι ἡ τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν σταυροφόρων κατὰκτησις, ἐπὶ Πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Γ' ἐν ἔτει 1204. Ἡ καταστροφὴ τῆς σχισματικῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἦν ἀσυγκρίτως λόγῳ προσφιλεστέρα τῇ Ῥώμῃ, ἢ ἡ τοῦ ἁγίου τάφου ἀπελευθέρωσις. Ἡ μανία δὲ καὶ ἡ θηριώδης λύσσα, μεθ' ἧς τὰ ἄγρια στίφη τῆς Ῥώμης ἐπέπεσαν κατὰ τῆς ἀγερώχου καὶ ἀνυποτάκτου πόλεως, ἀρκούντως ἀποδεικνύουσι σήμερον τὸν κύριον τῶν σταυροφορικῶν πολέμων σκοπὸν. Τί δὲ πρῶτον δύναται τις νὰ θρηνήσῃ ἐνταῦθα, τὴν βάρβαρον καταστροφὴν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης, ἢ τὴν διαρπαγὴν καὶ τὴν πυρπόλησιν τῆς πόλεως, τὴν περὶ τοὺς νεκροὺς ἐν τοῖς μνήμασι αὐτῶν ἱεροσυλίαν, τῶν ναῶν τὴν βεβήλωσιν, καὶ τῶν γυναικῶν τὴν ἀτίμωσιν; Φρίσσει ὁ ἄνθρωπος ἀναγινώσκων ἐν τῷ Νικήτᾳ τὴν περιγραφὴν τῶν δεινῶν, ἃ ὑπέστη ἡ δυστυχὴς Κωνσταντινούπολις ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Χριστοῦ· καὶ εἰ μὴ ὑπῆρχον συνάδουσαι αἰετὶ δῆσεις αὐτῶν τῶν Λατίνων, εἰ μὴ ὑπῆρχεν αὐτὸς ὁ Πάπας ὁ Ἰννοκέντιος Γ', βεβαίων ταῦτα πάντα, πᾶς τις ἤθελε τῇ ἀληθείᾳ διστάσει νὰ πιστεύσῃ τὸν βυζαντινὸν ἱστοριογράφον. Ἰδοὺ ὅμως αὐτολεξεῖ τί αὐτὸς ὁ Πάπας, ὁ τοῦ σταυροφορικοῦ τούτου πολέμου πρῶτος αἵτιος, γράφει πρὸς τὸν λογάδην αὐτοῦ Καρδινάλιον Πέτρον ἐν Κωνσταντινουπόλει. « Quomodo enim Graecorum Ecclesia quantumeumque afflictionibus et persecutionibus affligatur, ad unitatem ecclesiasticam et devotionem Sedis apostolicae revertetur, quae in Latinis non nisi perditionis exemplum et opera tenebrarum aspexit, ut jam merito illos abhoreat plus quam canes? Illi etenim, qui non quae sua sunt sed quae Jesu Christi quaerere credebantur, gladios, quos exercere debuerant in paganos, Christianorum sanguine cruentantes, nec religioni, nec aetati, nec sexui pepercerunt, incestus, adulteria et fornicationes in oculis hominum exercentes, et tam matronas quam virgines etiam Deo dicatas exponentes spurcitiis garsi-onum. Nec suffecit eisdem, imperiales divitias exhaurire ac dirumpere, spolia principum ac minorum, nisi ad Thesuros Ecclesiarum,

et quod gravius est, ad ipsarum possessiones extenderent manus suas, tabulas argenteeas etiam de altaribus rapientes, et inter se confringentes in frustra, violantes sacraria, cruces, et reliquias asportantes. » (α) ὅ ἐστι· «Τίτι τρόπος

ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία καταθλιβομένη καὶ καταδιω-
κόμενη δύναται νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν ἐνότητα τῆς ἀ-
ποστολικῆς ἑδρας, ἥτις εἰς τοὺς Λατίνους ἐνορᾷ τὸ
παράδειγμα τῆς ἀπωλείας καὶ τὰ ἔργα τοῦ σκότους,
ὥστε δικαίως βδελύσσεται αὐτοὺς περισσότερον ἢ
τοὺς κύνες; Διότι ἐκεῖνοι, οἵτινες, οὐχὶ τὰ ἴδια αὐ-
τῶν, ἀλλὰ τῆς πίστεως τὰ συμφέροντα, ἐθεωροῦντο
ὅτι ἐξήτουν, τὰ ξίφη, ἃ ὤφειλον νὰ μεταχειρισθῶσι
κατὰ τῶν ἀπίστων, μολύναντες εἰς τὸ αἷμα τῶν
χριστιανῶν, δὲν ἐφείσθησαν οὐδὲ θρησκείας οὐδ' ἡ-
λικίας, οὐδὲ φύλου, διαπράττοντες ἐνώπιον πάντων
ἀνοσιουργίας, μοιχείας καὶ πορνείας, καὶ ἐκτιθέντες
εἰς τὴν ὕβριν τῶν στρατιωτῶν οὐ μόνον γυναῖκας,
ἀλλὰ καὶ παρθένους καθιερωμένας εἰς τὸν θεόν. Μὴ
ἀρκεσθέντες δὲ εἰς τὴν ἐξάντλησιν τῶν αὐτοκρατο-
ρικῶν θησαυρῶν καὶ τὴν διασπάραξιν τῶν σκύλων
ἀρχόντων τε καὶ ἰδιωτῶν, ἐξέτεινον τὰς χεῖρας αὐτῶν
εἰς τοὺς θησαυροὺς τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὸ χειρότε-
ρον, εἰς τὰ σκεύη αὐτῶν, ἀρπάζοντες ἀπὸ τῶν θη-
σιαστηρίων ἀργυρᾶς τραπέζας, καὶ συντρίβοντες αὐ-
τὰς εἰς τεμάχια μεταξὺ τῶν, παραδιάζοντες τὰ ἄ-
δυστα τῶν ναῶν, καὶ ἀπάγοντες σταυροὺς καὶ ἱερὰ
λείψανα. » (β)

Ἡ ἐμπιστευτικὴ αὕτη τοῦ Πάπα ἐπιστολὴ ἀρκοῦ-
σαν μὲν παρέχει ἀπόδειξιν περὶ τῶν ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει κατὰ τὴν ἄλωσιν γενομένων, οὐδεμίαν ὁ-
μως ἐμφαίνει σπουδαίαν καὶ πραγματικὴν καταδί-
κην τῶν γενομένων· καθότι οὐ μόνον ἐν τῇ αὐτῇ
ἐπιστολῇ μικρὸν κατωτέρω λέγει· « ἀφίνοντες δὲ
νῦν τὰ ἀμφίβολα ταῦτα ζητήματα, πιστεύομεν ὅτι
ὀφείλομεν ν' ἀπαντήσωμεν πρὸς ὑμᾶς μετὰ θετικότη-
τος, νὰ κρατήσητε καὶ ὑπερασπίσητε τὴν χώραν
ἣν κατεκτήσατε διὰ τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ, ἐλπίζον-
τες μετὰ φόβου ὅτι θέλει συγχωρήσῃ ἡμῖν τὸ παρ-
ελθόν· » ἀλλ' ἀμέσως πρὸς τοῦτοις ἐξέδωκε καὶ ἐγ-
κύκλιον πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους, λέγουσαν
ὅτι, « ὁ Θεὸς θέλων νὰ παρηγορήσῃ τὴν ἐκκλησίαν
αὐτοῦ διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν Σχισματικῶν, μετεβί-
βασε τὴν αὐτοκρατορίαν ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων τῶν
ὑπερηφάνων, δεισιδαιμόνων καὶ ἀνυποτάκτων, εἰς
τοὺς λατίνους τοὺς ταπεινοὺς, τοὺς εὐσεβεῖς καὶ εὐ-

πειθεῖς, προσκαλοῦνται δὲ πάντες ἐν ὀνόματι τοῦ αὐ-
τοκράτορος Βαλδουίνου κληρικοὶ καὶ λαῖκοι, εὐγενεῖς
καὶ ἄγενεῖς, παντὸς φύλου καὶ πάσης τάξεως, ἵνα
μεταβῶσιν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν του, καὶ λάβωσι
πλοῦτη ἀνάλογα τῇ ἀξίᾳ καὶ τῶν βαθμῶν των. » (α)

« Τοιαῦτ' οἱ ἐξ ἐσπέρας στρατοὶ κατὰ τῆς Χρι-
στοῦ κληρονομίας παρηνομήκασιν, . . . ταῦτα . . .
οἱ εὐορκοὶ καὶ φιλαλήθεις καὶ μισοπόνηροι, καὶ τῶν
Γραικῶν ἡμῶν εὐσεβέστεροί τε καὶ δικαιοτέροι, καὶ
τῶν Χριστοῦ διαταγμάτων φύλακες ἀκριβέστε-
ροι, τὸ δὲ πλέον, οἱ τὸν σταυρὸν ἐπ' ὤμων ἀράμε-
νοι, καὶ πολλάκις κατὰ τοῦτου καὶ τῶν θείων λο-
γίων ἐπομωσάμενοι τὰς μὲν τῶν χριστιανῶν χώρας
παρελθεῖν ἀναιματῆ, μὴ προσνεύσαντες ἀριστερὰ
μηδ' ἐκκλίναντες δεξιὰ, κατὰ δὲ Σαρρακηνῶν ὀπλί-
σαι τὰς χεῖρας καὶ τὰ ξίφη πορφυρῶσαι τοῖς αἵμα-
σιν, οἱ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐξεπόρθησαν, μηδ' ἀνδρί-
σασθαι γυναῖξιν, ἢ καθ' ὁμιλίαν αὐταῖς συνελθεῖν ἐφ'
ὅσον ἂν χρόνον τὸν σταυρὸν ἐπωμάδιον φέρωσιν, ὡς
ἡγνιασμένοι θεῷ καὶ τὴν αὐτοῦ πορείαν στελλόμενοι,
ὄντως λογοποιοὶ ἐξεφάνθησαν καὶ τοῦ Θεοῦ τάφου
διψῶντες ἐκδίκησιν κατὰ Χριστοῦ προδήλως ἐλύτ-
τησαν, καὶ μετὰ σταυροῦ τὴν τοῦ σταυροῦ κατὰ-
λυσιν ἠνομήκασιν, ὃν ἐπινώτιον ἔφερον, τοῦτον πρὸ
ποδῶν τιθέναι μὴ φρίττοντες διὰ χρυσίον βραχὺ καὶ
ἀργύριον· καὶ μαργαρίτας ἐγκολπιζόμενοι, τὸν πο-
λύτιμον μαργαρίτην Χριστὸν ἠθετήκασιν, ταῖς ἐνα-
γαστάτοις τῶν ζώων τὸν παναγίστατον διασπεί-
ροντες » (β).

Οὕτω δὲ ἐν Ἑλλάδι τότε τῶν πολιτικῶν πραγμά-
των ἐχόντων, ὁ Πάπας ἦν πανταχοῦ ὁ ἀπόλυτος
καὶ τῆς ἐκκλησίας δεσπότης, διώριζε πατριάρχας
καὶ ἐπισκόπους, ἐδημιούργει νέας ἐπισκοπὰς, κατέ-
λυεν ἀρχαίας, ὠργάνιζεν, ὡς ᾔθελεν, ἐκκλησίας καὶ
μοναστήρια, ἀφῆρει καὶ ἐλάμβανεν ὅ,τι ἐθεώρει αὐ-
τῷ ὠφέλιμον, πάντων ἐν γένει ὧν αὐτὸς κυρίως
ἀπόλυτος κύριος. Τότε καὶ ὁ ἡμέτερος Ἄθως μετὰ
πάντων τῶν μοναστηρίων αὐτοῦ καὶ τῶν κειμηλίων
αὐτῶν, ὑπῆχθη εἰς τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ
Πάπα. « Custodiam monasteriorum Montis San-
cti, quae ad sedem apostolicam immediate per-
tinere dicuntur (γ) Κύριος δὲ σ' ὅδε ὁποῖας καὶ ὁπό-
σας τότε οἱ λεγάτοί τῆς Ῥώμης διέπραξαν ἐνταῦθα
αὐθαιρεσίας, πλουτίσαντες τὸ Βατικάνον δι' ἀπείρων
κειμηλίων καὶ χειρογράφων, ἃ νῦν ἡμεῖς ὡς ξένοι μα-

(α) Innocent. III. Epistol. βιβ. VIII. 426. σελ. 764.
ἐκδ. Bréquigny et Laporte.

(β) Ὁ Οὐγγων Πλαγόνιος λέγει ὅτι οἱ σταυροφόροι οἱ
φέροντες πρὶν τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, ἀποθέμενοι αὐτὸν
ἐπέθηκαν τὸ σῆμα τοῦ διαβόλου. « embracèrent l' esen au
diable ».

(α) Ἰννοκεντίου Γ'. ἐπιστολ. 69. 70. παρὰ Rain. Πρδλ.
καὶ ἐπιστ. 74. καὶ 72. ἐπου γίγνεται λόγος περὶ τῆς προσ-
παθείας, ἣν πάντες ὀφείλουσι νὰ καταβάλωσιν ἵνα ἐκλατινί-
σωσι τὸν τόπον.

(β) Νικίτας Χωνιάτ. σελ. 764. ἐκδ. Βόννης.

(γ) Innocent. III. epist. libr. 13, 40. ἐκδ. Βαλούς. Τομ.
2. σελ. 424.

κρόθεν θαυμάζομεν (6). Ἡ οἰκτρά αὕτη τῶν πραγμάτων κατάστασις διήρκεσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ὅπου ἄλλοθι ἐξετείνετο ἡ δικαιοδοσία τῶν σταυροφορίων, ἔτη πενήκοντα καὶ ἑπτὰ, ὅτε ἡ λατινικὴ ἐξουσία κατελύθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀνακτησαμένων τὴν πατρίαν ἀρχὴν, τὴν 15 Ἰουλίου 1261. Μιχαὴλ δὲ ὁ Παλαιολόγος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὀρθόδοξος Βασιλεὺς μετὰ τὴν ἐξώσιν τῶν λατίνων. Ἀλλὰ νῦν, ὅτε πᾶς τις προσεδόκει, ὅτι τὸ ἔθνος καὶ ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ ἐμελλον ν' ἀπολαύσωσι τῆς πρὸ πολλοῦ στερηθείσης εἰρήνης, αἰρῆς αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐπήνεγκε τὴν δευτέραν ἐποχὴν τῶν καταδιώξεων τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, ἐποχὴν πολλῶ χειρόνα καὶ μοχθηρότερην τῆς πρώτης, καθόσον τὰ κατὰ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐθνικῆς ἐκκλησίας βέλη νῦν ἐκ τῶν οἰκείων ἐξηκοντίζοντο. Ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἐξώσας τοὺς λατίνους ἐκ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀποκαταστήσας τὰ πάτρια, ἐφοβήθη μὴ αὐτῷ ὁ Πάπας ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ σταυροφορικόν ἔθνος ἵνα διελλάξῃ αὐτόν, γινώσκων ὅτι ὁ κόσμος ἄνω καὶ κάτω ἐφέρετο διὰ τὴν ῥωμαϊκὴν φιλαρχίαν, διαπρεσβεύεται αὐτῷ περὶ τῆς ὁμονοίας καὶ τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν.

Ὁ Πάπας, ὡς εἰκὸς ἀσμένως ἐδέχθη τὰς ἀπροσδοκῆτους ταύτας προτάσεις καὶ ὑπέσχετο ν' ἀσφαλίσῃ ἀπὸ παντὸς κινδύνου τὸν αὐτοκράτορα πέμπει δ' εὐθὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν τοὺς δεξομένους καὶ συμβιβάσοντας τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐνότητα καὶ συγκοινωνίαν. Οἱ λεγάτοι οὗτοι τοῦ Πάπα ἦσαν τέσσαρες: Βαρθολομαῖος ὁ ἐκ Σιένης, Βαρθολομαῖος ὁ ἐκ Γροσέτου, Φίλιππος ὁ ἐκ Περούζης, καὶ Ἄγγελος ὁ ἐξ Ὀρβιέττου. Αἱ δὲ ὁδηγίαι αὐτῶν ἔλεγον οὕτω. « Δίδομεν ὑμῖν τὸ δικαίωμα τοῦ ἀφορίζειν πάντας, ὅσοι διακωλύουσι καὶ ταρασσοῦσι τὴν ἐνωσιν, τοῦ ἀπαγορεύειν αὐτοῖς τὰς οὐσίας αὐτῶν, καὶ διώκειν αὐτοὺς ἐκκλησιαστικῶς τε καὶ πολιτικῶς, κατὰ τὸν συμφερότερον τρόπον. » Ὁ αὐτοκράτωρ, ὥσαντι περὶ τίνος ἐμπορικῆς συνθήκης προέκειτο, αὐτὸς συνθέμενος μετὰ τῶν λεγάτων τοῦ Πάπα, τελειοῖ τὴν συνθήκην τῶν ἐκκλησιῶν, δυνάμει τῆς ὁποίας ἐγένετο ἡ κοινωνία ἐφ' ὅρῳ τριῶν τῶν ἐξῆς κεφαλαίων: « ἐνὸς μὲν, ἐν ταῖς ἱεραῖς ὑμνωδίαις τὸν Πάπαν εἰς τὰ διπτύχα μνημονεύεσθαι, ὁμοῦ τοῖς ἑτέροις τέσσασι πατριάρχαις· δευτέρου δὲ τοῦ ἐκκλήτου· τοῦτο δὲ ἐστὶν ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ καθάπερ εἰς μείζον καὶ ἐντελέστερον ἀνατρέχειν δικαστήριον τὸ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης, καὶ τρίτου τοῦ πρωτεύειν ἐν ἅπασιν. » Περὶ δὲ τῆς προσθήκης, ἣν οἱ Λατῖνοι περὶ τὸ ἱερόν καινοτομοῦσι σύμβολον, ἡ περὶ ἄλλης οἷας οὖν ὑποθέσεως, ἀναγκαστικὴ τις ἔρις τέως οὐ συνηνέχθη· ἀλλὰ μακρὰ τις ἡρεμία καὶ ἄνεσις τὰ μεταξὺ περιέ-

τρεχε πράγματα τούτων γε ἕνεκα. (α) Ἡ αὐθαίρετος αὕτη μεταξὺ αὐτοκράτορος καὶ Πάπα ἐνωσις τῶν ἐκκλησιῶν, οὐδὲν, ὡς οἰκοθεν ἐννοεῖται, πραγματικὸν ἐπήνεγκεν ἀποτέλεσμα, τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου ἐξαναστάντος καὶ ἀποδοκιμάσαντος αὐτὴν ὡς εἰκὸς· οὐχ ἦττον ὅμως δεινὰς ἔσχε τὰς συνέπειας· ἐπὶ τε τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, ἐκ βάθρων συνταράξασα πᾶσαν τὴν κοινωνίαν, τὰ πάνδεινα ὑποστᾶσαν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ αὐτοκράτορος, παντὶ σθένει πειρωμένου ἵνα ἐκδιᾷσῃ τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ. Αἶψαν δὲ ἀξιοσημεῖωτος εἶναι τοῦ αὐτοκράτορος ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι, δι' οὗ ἐπροσπάθει νὰ πείσῃ τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὴν παραδοχὴν τῶν ὅρων τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ δὲν θέλει τὴν ἐνωσιν ἀληθῶς καὶ ἐκ πεποιθήσεως, ἀλλ' ἵνα οἰκονομήσῃ τὰς περιστάσεις. Τὴν ἐξοικονόμησιν δὲ ταύτην τῶν περιστάσεων τὴν παραβάλλει πρὸς τὸ τῆς θείας οἰκονομίας μυστήριον. « Πόσαις οἰκονομίαις, λέγει πρὸς τὴν συνέλευσιν, οἱ πατέρες πρὸς ὅ,τι γενέσθαι συμφέρον ἐχρήσαντο; καὶ αὐτὸ δὲ τὸ τὸν θεὸν γενέσθαι ἄνθρωπον, καὶ σταυρὸν ὑπομεῖναι, καὶ θάνατον καταδέξασθαι, ἄλλως ὄντα θεῷ ἀπειπῆ, εἰ μὴν δὲ θεῷ συνειλημμένῳ σώματι, ἀλλ' οὖν κατ' οἰκονομίαν τὴν ἀνωτάτω γέγονε, καὶ τῶν μὴ πρεπόντων θεῷ σαρκόφωρον γινομένων, πᾶσα ἡ οἰκουμένη σέσωσται. Οὕτω χρῆμα θαυμαστὸν ἡ οἰκονομία, καὶ γ' ἡμεῖς εἴπερ οἰκονομικῶς τὸν ἐπηρτημένον κίνδυνον ἐφύγομεν οὐχ ὅπως εἰς ἁμαρτίαν λογισθήσεται, ἀλλὰ καὶ προσαποδέχονται οἱ γνώσεως ἀρίστης ἐπήβολοι. » (6) Ἐκτὸς τοῦ βλασφήμου τῆς παραβολῆς τῆς θείας οἰκονομίας (γ) πρὸς τὴν προκειμένην οἰκονομίαν τοῦ

(α) Νικηφόρ. Γρηγορ. βιβλ. ε. κεφ. 6'. σελ. 63. ἐκδ. Ἑνετικῆ.

(β) Παχυμέρ. βιβλ. ε. κεφ. ιη.

(γ) Οἰκονομέω κατὰ τὴν θεολογικὴν τῶν πατέρων γλῶσσαν ἴσον πράττω, διοικῶ, διατίθημι, κυβερνῶ, ποιῶ, ἐνεργῶ. « Τὰ ἀνθρωπίνως ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ οἰκονομούμενα οὐ διὰ τοῦτο μόνον οἰκονομεῖται, ἵνα τὴν σάρκωσιν βεβαιώσεται, ἀλλ' ἵνα καὶ ἡμᾶς παιδεύσῃ πρὸς ἀρετὴν ». Χρυσόστ. Ὁμιλ. 49. εἰς Ἰωάνν. σελ. 757. « Ὁ θεὸς πάντα ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος οἰκονομεῖ κλ. » Χρυσόστ. Ὁμιλ. 14. ἐπιστ. πρὸς Φιλιππησ. σελ. 79. Ἐντεῦθεν οἰκονομία σημαίνει, α) αὐτὸ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ διὰ τοῦτο καὶ κήρυγμα τῆς οἰκονομίας καλεῖται (Θεοδώρ. εἰς α'. κεφ. τῆς πρὸς Τιτ. ἐπιστ. στίχ. 3)—β) τὴν καθολικὴν καὶ μαρτυρικὴν κυβερνητικὴν πρόνοιαν τοῦ θεοῦ. « Εἰς τὸ πᾶν ἀφορῶντες, καὶ τὰς κατὰ τὸν κόσμον οἰκονομίας ἐπισκοποῦντες, καὶ τὰς εὐεργεσίας τὰς θεοθεν κατὰ τὴν ζωὴν ἐνεργουμένας, ὑπερκεῖσθαι τινα δύναμιν ποιητικὴν τῶν γινομένων καὶ συντηρητικὴν τῶν ὄντων καταλαμβάνομεν ». Γρηγορ. Νύσσ. λόγ. κατηχ. κεφ. 12. Τόμ. 3. σελ. 67.—γ) τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ θεοῦ λόγου καλοῦμεν οἰκονομίαν.—δ) Αὐτὸ τὸ μυστήριον τῆς ἀπολυτρώσεως, καὶ τοῦ πάθους. « Ἐναν-

(β) Ὁρα Wilken Geschichte der Kreuzzüge Τόμ. 5'. σελ. 309.

αυτοκράτορας, ἥτις οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ κυρίως εἰμὴ ἀπάτη καὶ δόλος, σαφῶς ἐνταῦθα ἀποκαλύπτεται τὸ σφαλερὸν τῆς πολιτικῆς τοῦ Βυζαντίου σύστημα, σύστημα ψεύδους καὶ ἀπάτης, ἣν θεωροῦσι πολλοὶ καὶ τὴν σήμερον σοφίαν μεγάλην πολιτικὴν. Ἡ ἐνωσις τῶν ἐκκλησιῶν ὑπὸ τοὺς ἐρηθέντας ὁρους, βεβαίως ἢ ἦν ἀγαθὴ, ἢ ἦν πονηρά. Εἰ μὲν τὸ πρῶτον, οὐδεμιᾶς οἰκονομίας ὑπῆρχεν ἀνάγκη· εἶδε τὸ δεύτερον, αὐτὴ τότε ἡ οἰκονομία ἦν πρᾶξις πονηρά καὶ αἰσχυρά. Οὐδεὶς δὲ οὐδέποτε, διὰ τοιαύτης οἰκονομικῆς ἀπέφυγε τὰ δεινὰ, ἀλλὰ δι' αὐτῆς ἐσκόπει νὰ διαφύγῃ· πολλῶ δὲ μᾶλλον αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς αἱ ἄτιμοι καὶ ἀγενεῖς πρᾶξεις, αἱ καλούμεναι οἰκονομίαι τῶν καιρῶν καὶ τῶν περιστάσεων, πάντοτε συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ λυθῇ τὸ δῶμα οὐ μόνον ταχύτερον ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπονειδίστως. Εἰς τί ὠφέλησεν ἡ σοφὴ αὕτη τοῦ αυτοκράτορος οἰκονομία; Εἰς οὐδὲν ἀπολύτως. Τοῦναντίον δὲ μᾶλλον τοσοῦτον κατέστησε τὸν Πάπαν θρασύν, καὶ δικαίως, ὥστ' ἐπὶ τέλους καὶ τὸν ἀφώρισε. (α).

Ἐν τούτῳ ὅμως τῷ μεταξὺ ἡ ἄτιμος αὕτη τοῦ αυτοκράτορος οἰκονομία κατέστη ἔργῳ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀνοικονόμητος. Ὁ Πατριάρχης Ἰωσήφ παραιτεῖται καὶ κλείεται ἐκουσίως εἰς τι μοναστήριον τοῦ Βοσπόρου, ὁ κληρὸς ἐκήρυξε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καιρὸν νέων μαρτυρίων καὶ στεφάνων ἀθλητικῶν· ἐν τῷ λαῷ μέγας ἐκορυφοῦτο κατὰ τοῦ βασιλέως ὁ κλύδων. Οὕτω δὲ ἐκτὸς τῶν περὶ τὸν βασιλέα κολάκων, οἵτινες πάντοτε καὶ πανταχοῦ παρέπονται ταῖς αὐλαῖς, καὶ τινων ἄλλων διεφθαρμένων ἀνθρωπαρίων, ἅτινα «λημμάτων ἕνεκα καὶ βυζαντινῶν πληρώσεως θεῶν καὶ πατρῶν αἰσχυρῶς καταπροδιδόντες ὑπούλως

θρωπῆσαι καὶ τὴν οἰκονομίαν τελέσαις εἰς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην τοὺς ἀποστόλους ἐξέπεμψεν». Θεοδώρ. Θεραπ. λόγ. 40. «Ὁ μονογενὴς τὴν οἰκονομίαν τὴν θεωμαστὴν ἐκείνην καὶ φρικτὴν ἐπλήρωσεν». Χρυσόστ. εἰς ψαλ. 113. Ἐνταῦθεν καὶ τὸ ἐπιρρήμα οἰκονομικῶς σημαίνει τὸ μυστηριωδὲς καὶ μετὰ λόγου. «Οἰκονομικῶς ἀγνοεῖν ὑπεκρίνατο, πάσης ἔμψυχας κτίσεως γινώσκων ἀπόρρητα». Καισάρ. ἐρωτ. 30. «Οἰκονομικῶς τῇ ψεύσει κέχρηται». Καισάρ. 34. κλ. Οὐδαμοῦ δὲ ἡ λέξις σημαίνει τὸ διὰ δόλου τυγχάνειν κρυφίου τινὸς σκοποῦ, οἷος ἦν ὁ τοῦ αυτοκράτορος, πονήρως σκοποῦντος τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σωτηρίαν, διὰ τῆς προτεινομένης ἐνώσεως.

(α) «Τέλος δὲ ὁ Πάπας Μαρτίνος βασιλέα μὲν καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτόν, ὡς χλευαστὰς ἐπιτιμήσας καὶ μὴ ἀληθείαις στοιχοῦντας, ἀφορισμοῖς καθυπέβαλεν. Τοὺς δὲ πρέσβεις (τοῦ Αυτοκράτορος Μιχαὴλ) μηδενὸς (ἐν Ῥώμῃ) ἀξιώσαντες τῶν εἰκότων ἀπέπεμπον. Ταῦτα γνοὺς βασιλεὺς... ἐν δεινῇ ἐποιεῖτο, ὥστε καὶ τοῦ διακόνου μέλλοντος μνημονεύειν τοῦ Πάπα κατὰ τὸ σῶνθης, βασιλέως παρόντος, ὁ κρατῶν διεκώλυε, καλὰ, λέγων, τῆς ἀγάπης ἐκείνων ἀπόνασθαι, ὥστ' αὐτόν μὲν ἐκπολεμῶσαι δι' ἐκείνους ἑαυτῷ τοὺς οἰκείους, ἐκείνους δὲ μὴ ὅπως χάριν ἔχαιν ἀλλὰ καὶ προσαφορίζειν». (Παχυμ. ἱστορ. βιβλ. 6. κεφ. 30.)

καὶ ψευδῶς ἐλατινοφρόνου ὡς ἐξαγοραζόμενοι τοὺς καιροὺς, » τὸ σύνολον τοῦ ἔθνους ἀντέστη γενναίως, «πάντα ἀσμένως ὑπενεγκὸν καὶ πεπονθὸς ὥστε πάντα ἦσαν ἐνεργὰ τῷ βασιλεῖ, δημεύσεις, ἐξορίαι, φυλακαὶ, ὀφθαλμῶν ἀφαιρέσεις, μάστιγες, χειρῶν ἐκτομαί, πάντα οἷς αἱ γινώμαι τῶν ἀνδρείων καὶ μὴ δοκιμάζονται».

Ἵπῃρχε τότε τῆς μεγάλης ἐκκλησίας χαρτοφύλαξ ὁ Βέκος· ὁ ἀνὴρ οὗτος περιγράφεται ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν «συνετὸς ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ λόγου καὶ παιδείας τρόφιμος, τοσοῦτοις δὲ καὶ παρὰ τῆς φύσεως συγκεκριημένος χαρίσμασιν ὅσοις τῶν τότε ἀνθρώπων οὐδεὶς, σώματος γὰρ εὐμήκει μεγέθει, καὶ ὅψαι μετὰ τοῦ χαρίεντος ἐμθριθεῖ καὶ μεγαλοπρεπεστάτῃ, καὶ γλώττης εὐκολίᾳ καὶ δρόμῳ συντόνῳ, ἄλλοις τε πλείστοις, καὶ ἔτι διανοίας εὐπορίᾳ τε καὶ ὀξύτητι πρὸς ἅπαν τὰ προτιθέμενον, ταῦτοις ἅπασιν ἄριστα τοῦτον ἡ φύσις ἐξώπλισεν, ὡς εἶναι βασιλεῦσι καὶ ἀρχουσι καὶ πᾶσι σοφοῖς αἰδέσιμον καὶ λαμπρὸν περιλάλημα» (α). Τοῦτον τὸν ἄνδρα γενναίως τῷ λατινισμῷ ἀνθιστάμενον, παντοῦτος ἐγένετο ὁ βασιλεὺς ἵνα ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτόν. Μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ κατορθώσῃ τοῦτο διὰ τοῦ λόγου καὶ τῶν γραφικῶν ἀποδείξεων διότι ἐκεῖνος «τῇ εὐθηνίᾳ τοῦ νοῦ καὶ τῆς γλώττης, ἅπασαν συγκινῶν, ὡς εἰπεῖν ἀκοήν, ἀνέλυε τὰ τούτων προβλήματα ὡς Πηνελόπης ἱστῶν, » τὴν ἑτέραν ἐβιάδισεν· ὅθεν συλλαβὼν αὐτόν καὶ πολλοὺς μετ' αὐτοῦ ἐγκαθεῖρξεν εἰς δεινότατα δεσμωτήρια. Ἐνταῦθα δὲ ἐπείσθη ὁ δειλὸς καὶ ἄνανδρος Βέκος περὶ τοῦ δικαίου τοῦ βασιλικοῦ δόγματος, «καὶ ὁ πρὶν μάχαιρα δίστομος κατὰ Λατίνων ἱστάμενος πρόμνην ἤδη κρουσάμενος ἑτραχέει τὴν νίκην ποιεῖται». Αὕτη ἡ τροπὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τοῦ δεσμωτηρίου ἀναβιβάζει αὐτόν εἰς τὸν κενὸν τοῦ Πατριαρχείου θρόνον. Νῦν δὲ «πάντα ἦν αὐτὸς τῷ βασιλεῖ καὶ γλώττα καὶ χεὶρ, καὶ κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου, καὶ λέγων, καὶ γράφων καὶ δογματίζων». (β) Ἵπάρχει ἐν τῷ ὄρει παράδοσις, ὅτι ὁ Βέκος οὗτος, πατριαρχεύσας μετέβη καὶ εἰς τὸ ὄρος, πολλὰς ἐνταῦθα βιαιοπραγίας ἐπιχειρήσας. Ἄν δὲ ὁ Βέκος διαταχθεὶς ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος, μετέβη ἀληθῶς εἰς τὸν Ἄθω, καὶ ἂν ἡ Λαύρα, ὡς λέγεται, ἐδέξατο τοῦτον ἀσμένως, τοῦτο ἱστορικῶς τοῦλάχιστον ἐγὼ, δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ βεβαιώσω (γ). Ἐκτὸς ὅμως πάσης κει-

(α) Νικηφόρ. Γρηγ. βιβλ. 1. κεφ. 2.

(β) Νικηφ. Γρηγορ. ε. 2. 7.

(γ) Ἐκ τοῦ Παχυμέρου καὶ Νικηφόρου Γρηγορᾶ ἐξάγεται, ὅτι ὁ Βέκος ἀσθενήσας μετέβη πρὸς ἀνάρρωσιν εἰς τὴν Λαύραν, ἔπου ἦν καὶ ὁ πρῶτος πατριάρχης Ἰωσήφ ἡσυχάζων. Παχυμ. 5, 28. Τὸν πατριάρχην Ἰωσήφ μεταθεὶς εἶτα ἐκ τῆς Λαύρας ὁ αυτοκράτωρ, διότι εἶχε συχνὰς σχέσεις καὶ συνομιλίαν μετὰ τῶν ὀρθοδόξων, ἐξώρισε πα-

ται ἀμφιβολίας, ὅτι κατὰ τὴν σύντομον ταύτην ἐθνικὴν καττιγίδα, καὶ τὰ μοναστήρια τοῦ ὄρους, πολλὰ δεινὰ καὶ καταδιώξεις ὑπέστησαν, ἃς ἡ παράδοσις συγκεχυμένως καὶ ἀμυδρῶς διετήρησε. Ταῦτα ὅμως τὰ δεινὰ καὶ οἱ διωγμοὶ εὐτυχῶς ἦσαν πρόσκαιρα καὶ οἶονεὶ ἐφήμερα, διαρκέσαντα ὥσθ καὶ ὁ βίος τοῦ πατριᾶτος αὐτῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς Μιχαήλ (1282), διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱὸς Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος, ὅλως τὰναντία φρονῶν τῷ πατρί. Ἐσωτερικῶς τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦδε αὐθις τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνεβλάστησεν ἡ εἰρήνη· ὁ δὲ διαταράξας αὐτὴν οὐδὲ καὶ δημοσίας ἐτυχε ταφῆς, ἀλλὰ λάθρα καὶ νύκτωρ μακρὰν ἀπαχθεὶς τοῦ στρατοπέδου ἐκαλύφθη ἀπλῶς ὑπὸ γῆς. (α)

Ταύτης τῆς ζοφερᾶς λαίλαπος διαλυθείσης, αὐθις τὴν οὐρανομήκη κορυφὴν τοῦ Ἄθωνος περιέλαμψεν αἰθρία γαλήνη· ἐν δὲ τῇ νημερίᾳ ταύτῃ τῶν διωγμῶν, εὐθὺς κατηυθύνοντο πάλιν τῶν ἁγίων αἱ προσευχαὶ ὡς θυμιάμα πρὸς τὸν ὕψιστον. Οὐδὲν ἐν εἰκασατίᾳ ἐτάραξε τὴν εἰρήνην τοῦ ὄρους· ἀλλ' αἰφνης νέα ἀπροσδόκητος τρικυμία αὐθις ἀπὸ Δυσμῶν κατελθοῦσα ἐξερράγη περὶ τὸν Ἄθω.

Τῆς καταιγίδος ταύτης αἱ πρῶται ἀτμίδες συνεπυκνώθησαν εἰς μελανὰ νέφη περὶ τὴν Αἵτην καὶ τὸ

ριορίσαι αὐτὸν ἐν τῇ Χηλῇ, ἥτις ἦν φρούριον ἐπινησιδίον πρὸς τοὺς ἄκρους τῆς Εὐξείνου θαλάσσης. Παχυμ. 5, 29. «Τινὰς δὲ καὶ τῶν μοναχῶν, οἱ δὲ κακῶς προσέκειντο, ἄλλον μὲν ἀλλαχοῦ ἐξορίζει, καὶ νήσεις ταῖς κατ' Αἶγατον περιορίζει.» Παχυμ. αὐτόθι. Ἀλλὰ τίς αὕτη ἡ Λαύρα; Ἐν βιβλίῳ 3 κεφ. 17. ὁ Παχυμέρης καλεῖ τὴν μονὴν ὅπου κατέλθεν ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ μὲν ἡν τῆς περιβλήπτου· ἐν δὲ κεφ. 28 μὲν ἡν κατὰ τὸν ἀνάπλουον, ἢν καλεῖ πολλάκις Λαύραν καθαρὸν ἔχουσαν τὸν ἄερα. Ὁ δὲ Νικηφόρος ὁ Γρηγοράς βιβλ. 4. κεφ. 4. λέγει, ὅτι ὁ Ἰωσήφ μικρὸν τῆς βασιλευσούσης ἐκχωρητικῶς φέρων ἐκ τὸν τῇ περὶ τὸν Βόσπορον τοῦ Ἀρχιστρατήγου μονὴν ἐδεδώκει. Ἐκ τούτων δὲ ἐξάγεται μὲν βεβαίως ὅτι ὁ Βέκος μετέβη εἰς τὴν Λαύραν ἢ ἀναλάβῃ, λίαν ἀμφιβολον ὅμως εἶναι ὅτι ἡ Λαύρα αὕτη ἦν ἡ τοῦ Ἄθω· πολλὰ δὲ μάλλον καταφαίνεται τὸναντίον· καθότι ἐνταῦθα Λαύρα σημαίνει ἀπλῶς τὴν μονήν.

(α) Ὁ δὲ υἱὸς καὶ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τηνικαῦτα παρῶν, μὴ ὅτι τῆς τοῖς βασιλεῦσι νενομισμένης οὐκ ἤξιωσε τὸν πατέρα ταφῆς, ἀλλ' οὐδ' ὅποια βαναύσοις ἢ σκαπανεῦσιν ἐφαίται· πλὴν ὅτι παρεκελεύσατο νύκτωρ βραχεῖς τινας ἄνδρας πόρρω πρὸς τοῦ στρατοπέδου ἀπαγαγόντας πλείστην ἐπισωρεῦσαι γῆν, τοῦτο μόνον αὐτοῦ προμηθευσάμενος, μὴ θηρίων στόμασιν ἴσως στόμα βασιλικὸν διαμερισθῇ· τὸ δ' αἴτιον ἡ τοῦ ὀρθοῦ τῆς ἐκκλησίας δόγματος ὑπῆρχε παρὰ τροπῇ, τῇ ζῶν μὲν ἐκεῖνος, ὡς πρόσθεν εἰρήκειμεν, κατεχρήσατο· οὗτος δὲ λάθρα προθέσειν ὅλως ἀπέστησε τῆς ψυχῆς, ὡς προϊόντες ἐροῦμεν πλατύτερον· οὐ γὰρ ἐκεῖνον, τὴν δ' ἐκείνου τοιαύτην μάλα σφοδρῶς ἀπεσείστο πράξιν· πατρικῆς γὰρ εἵνεκα στοργῆς καὶ τιμῆς, καὶ ἕστη ἀνήκει αἰδῶς πάντας υἱοὺς ὑπερβέβληκεν ὅποσοι πατράσιν ἀρέσκοντες ἔδοξαν. Νικηφόρ. Γρηγ. βιβλ. 4. κεφ. 7.

Βεζούβιον· ἐκεῖθεν δὲ ὡς λάβρα πυρὸς ἐκχυθεῖσαι ἐνέπρησαν καὶ κατηρήμωσαν τῆς Χαλκηδικῆς τὴν εὐθαλῆ καὶ ἀκμαίαν χώραν. Ἐπὶ Ἀνδρόνικου Β' υἱοῦ τοῦ ἀποθανόντος Μιχαήλ, δεινὸς ἐξερράγη πόλεμος μεταξὺ Φρεδερίκου βασιλέως τῆς Σικελίας καὶ Καρόλου τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας. Ὁ Σικελὸς πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ πιεζόμενος, προσκαλεῖ σύμμαχον τὸν γνωστὸν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μισθοφόρον καὶ πειρατὴν Ρογέρον τὸν ἀνθηρὸν (Roger de Flor), ὅστις ἀθροίσας πανταχόθεν, ἰδίως δὲ ἐκ τῆς Καταλονίας καὶ τῆς μεσημβρινῆς Ἰαλλίας, πᾶν ὅ,τι ὑπῆρχε διακεκριμένον ἐν κακουργίᾳ μετῆι πρὸ πολλοῦ ἀδεῶς βίον ληστρικὸν καὶ πειρατικόν, δεινότατος καὶ φοβερώτατος πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ καταστάς τοῖς πᾶσι πειρατῆς καὶ ληστής.

Οὗτος ἦν ὁ Ρογέρος ὁ συμμαχήσας τῷ Σικελῷ καὶ κατατροπώσας τὸν Κάρολον. Μετὰ τὴν εἰρήνην τῶν δύο ἀντιπάλων, οἱ Καταλόνοι οὗτοι τυχοδιώκται μὴ ἔχοντες πλέον ἐργασίαν τινὰ ἐσκέπτοντο ποῦ νὰ τραπῶσι «οὐ γὰρ ἦσαν αὐτοῖς (ὡς λέγει ὁ Γρηγοράς) οἰκίαι καὶ κτήσεις ἐστῶσαι, ἵνα τὴν ἐπάνοδον αὐτῶν ἐπισπεύδωσιν, ἀλλ' ἄλλοθεν ἄλλος, καὶ πολλοὶ πολυλχόθεν ἄσκεποι καὶ γυμνήτες, κέρδους ἕνεκα ληστρικοῦ συνδραμόντες, πλάνητα καὶ διαπόντιον ἐβόσκον βίον» (α).

Σκερθέντες λοιπὸν, διεπρεσβεύσαντο πρὸς τὸν ἡμέτερον Ἀνδρόνικον, προσφέροντες αὐτῷ τὰς ὑπηρεσίας των, καὶ προτείνοντες συμμαχίαν κατὰ τῶν Ταύρκων. Τοῦ δὲ βασιλέως λίαν ἀσμένως τὴν πρεσβείαν προσδεξαμένου, ὁ Ρογέρος ἄρας ἐκ Σικελίας ἐπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, φέρων ὀκτακισχιλίους ἄνδρας, ὧν τοὺς μὲν ὠνόμαζε Καταλάνους, ὡς τοὺς πλείστους ἐκ τῆς Καταλονίας καταγομένους, τοὺς δ' ἑτέρους Ἀμογαθόρους (β). Ὁ βασιλεὺς νομίσας ὅτι εὖρεν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένον τινὰ θησαυρὸν, τοιαύτη ἦν τότε ἡ ἀθλιότης τῆς αὐτοκρατορίας· εἰς ἔσχατον περιελθούσης κίνδυνον ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων προσβολῶν τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως! οὐ μόνον εὐθὺς ἀνήγαγεν εἰς τὸ τοῦ μεγάλου Δουκὸς ἀξίωμα, ἀλλὰ καὶ

(α) Νικηφόρ. Γρηγ. βιβλ. γ'. κεφ. 3.

(β) Ἀμογαθόροι Παχυμ. 11, κεφ. 13. Νικηφ. Γρηγ. βιβλ. 7. σελ. 153. ἰσπανοὶ μισθοφόροι, διάστημα διὰ τὴν ἀγριότητα καὶ θηριωδίαν αὐτῶν, ἡσκημένοι ὡς πρὸς πᾶσαν ταλαιπωρίαν καὶ στέρτην ἐν τοῖς πολέμοις κατὰ τῶν Μαύρων. «Almugavarum professio est semper in armis vivere, extra habitationem communem, in montibus et silvis, continue pugnando cum Mauris.» Petr. Aragon. chron. βιβλ. 2. κεφ. 3. Τινὲς παράγουσιν αὐτοὺς ἐκ τῶν Ἀδάρων (Παχυμ. 5, 21) ἢ Οὐνών. Ἡ λέξις δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι ἀραβικὴ Ἀλμυγαθάρ, σημαίνουσα τὸν ἀκατάσχετον εἰς τοὺς κινδύνους καὶ εἰς τὰς μάχας· ὅρα Raimundus Montanerius Χρονικ. βασιλ. Ἀραγων. καὶ Montcada ιστορ. τῶν Καταλάνων. κεφ. 7.

κηδεστέϊαν μετὰ τοῦ τυχοδιώκτου τούτου συνῆψε.
 « Ἡ μὲν τοι τῶν χρημάτων δαπάνη, ὅποση περὶ τὰ ἐκείνων ἐνδύματα, καὶ τὰς δωρεάς, καὶ τὰ ἐπέτεια δεδωκένηται σιτηρέσια, εἰς τοσοῦτον ἀνῆλθε πλεονεξίας, ὥστ' ἐν βραχεὶ τὸ βασιλικὸν ἐξεκένωσε ταμείον· ἐπεὶ δ' οὕτω ταῦτα, καὶ ἔδει διαβάντα εἰς τὴν Ἀσίαν, πολεμεῖν τοῖς ἐχθροῖς, τί χρὴ λέγειν ὅποσα εἰργάσαντο παριόντες δεινὰ κατὰ τῶν ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἀσίαν καταφυγόντων πολυχνίσις Ῥωμαίων; ἀνδράσιν μὲν καὶ γυναῖξιν οὐδὲν ἄμεινον ἢ ὡς ἀνδραπόδοις ἐχρήσαντο· τοῖς δ' ὑπάρχουσιν ἅπασιν, ὡς οἰκείοις ἀθεῶς κατεχρήσαντο . . . καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὸν πρῶτον ἐπράχθη ἐνιαυτὸν » (α). Κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν Ἀσίᾳ ἐπραξάν ὀλίγως τὰ στίφη ταῦτα ἀνδραγαθήματα τινά, καὶ ἐδίωξαν τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς Φιλαδελφείας· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπανελθόντες εἰς τὰς ἀρχαίας αὐτῶν ληστρικὰς καὶ πειρατικὰς ἐξεις, περιερχόμενοι ὡς ἄγρια θηρία τὴν χώραν ἐνέβαλλον πανταχοῦ τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον. « Ἦν οὖν ἰδεῖν οὐ μόνον τὰς οὐσίας ἄρδην τῶν ταλαιπώρων ἀρπαζομένας Ῥωμαίων, κόρας τε καὶ γυναῖκας ὑβρίζομένας, πρεσβύτας τε καὶ ἱερέας ἀγομένους δεσμίους, καὶ τὰς ἄλλας ὑπομένοντας τιμωρίας, ὅποσας ἢ τῶν Λατίνων· δυσμενεστάτη χεὶρ αἰεὶ κεινοτέρως ἐφεύρισκε κατὰ τῶν ἀθλίων· ἀλλὰ καὶ συχνὰ γυμνὸν ὄρωντα τὸν πέλεκυν κατὰ τοῦ τραχήλου, ὡς αὐτίκα τεθνηξομένους, εἰ μὴ θησαυροὺς ὁμολογοῖεν χρημάτων· καὶ οἱ μὲν ἐκτιθέμενοι πάντα, ὑπέρου γυμνότεροι ἀπηλλάττοντο· οἱ δὲ μὴ ἔχοντες, ὅτου ἐξωνήσονται ἐαυτοὺς, τῶν ἀκρωτηρίων τοῦ σώματος ἄλλοι ἄλλα ἀφαιρούμενοι, θέαμα ἐλκεῖν παρὰ τοὺς ὁδοὺς ἐξετίθεντο, εἰ τις ἄρτου τεμάχιον ἢ ὀβυλὸν παράσχοι, ζητοῦντες ». (x)

Τοῦ τυχοδιώκτου τούτου τὰ κακουργήματα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παύσωσιν ἄλλως, ἢ διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς Ἀδριανούπολιν ἐξ Ἀσίας μετέβη εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἀφίξις ἐν Καλλιπόλει τὸν στρατὸν αὐτοῦ, αὐτὸς μετὰ διακοσίων ἀνδρῶν ἀνέβη εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ὅπου ἦν τότε ὁ βασιλεὺς. Ἐνταῦθα ὁμοῦ ὑπὸ τῶν Ἀλάνων ἐνεδρευθεὶς κατεκόπη μετὰ πολλῶν σωματοφυλάκων αὐτοῦ. Ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἐσώθησαν, πρῶτοι ἀνήγγειλαν τὴν καταστροφὴν πρὸς τοὺς ἐν Καλλιπόλει στρατοπεδεύοντας. Ταῦτα δὲ οἱ Καταλάνοι μαθόντες πρῶτον μὲν πάντας ἐν Καλλιπόλει ἡδηδὸν ἀπέσφαξαν, εἶτα δὲ ὀχυρώσαντες τὰ τεῖχη κατέστησαν τὴν πόλιν ἀσφαλέστατον ὁρμητήριον τε καὶ φρούριον. Κάτοχοι νῦν τῆς Καλλιπόλεως, πάντα μὲν τὰ πλοῖα διερχόμενα τὸν Ἑλλήσποντον συνελάμβανον, πανταχοῦ

δὲ κύκλῳ ἐν τε τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Εὐρώπῃ, μετέβαλλον τὴν χώραν εἰς ἔρημον, πυρπολοῦντες καὶ ἀποτεφροῦντες αὐτήν. Καύσαντες δὲ καὶ πορθήσαντες μετὰ τῶν Τουρκοπούλων καὶ ἄλλων τυχοδιωκτῶν μετ' αὐτῶν ἐνωθέντων, πᾶσαν τὴν Θράκην, εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν Μακεδονίαν· καὶ τὰ πλείστα καταστρέψαντες στρατοπεδεύουσι περὶ τὴν Κασσάνδρειαν, τὴν γείτονα τοῦ Ἄθω χερσονήσον. Ὅποις τάχα φρικτέα δεινὰ νῦν δὲν ὑπέστη τὸ ὄρος, ὑπὸ τῶν ἀγρίων τούτων θηρίων, ὧν τὴν προσέγγισιν ἴν' οἱ ἄνθρωποι ἐμποδίσωσιν, αὐτοὶ παλλάκις καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν ἀπετέφρουν καὶ τὴν χώραν ἐδήρουν, καὶ τὰ ζῷά των ἔσφαττον, καταφεύγοντες εἰς τὰ ὄρη (α). « Ὅταν τις, λέγει ὁ Φαλμεράϋρ, λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ ἄπειρα δεινὰ, ὅσα ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας καὶ ἡμισυν, ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τῶν Λατίνων μέχρι τῆς ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β'. ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπῆλθον ἐφ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, εὐκόλως ἐξηγεῖται ἡ καταστροφὴ τῶν μοναστηρίων τοῦ ὄρους. Ναὶ μὲν ἡμεῖς οἱ δυτικοὶ, δὲν ἀκούομεν εὐχαρίστως ὅταν τις λαλῇ περὶ τοῦ φανατισμοῦ, περὶ τῆς βαρβάρου ἀμαθείας περὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα, καὶ τέλος περὶ τῆς μωροῦς ἐνεργείας καὶ συμπεριφορᾶς τῶν προγόνων ἡμῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἄν ὁμοῦ εἰσέτι ὑπῆρχον ἐν τοῖς Ἰσπανικοῖς καὶ Σικελικοῖς ἀρχαίσις, τὰ ὁλοσχερῇ χρονικά καὶ ἡμερολόγια τῆς μεγάλης τῶν τυχοδιωκτῶν Καταλονικῆς ἐταιρείας, ἥτις ὡς καλῶς ὀργανισμένη ληστρικὴ συμμορία μετὰ σφαγίδων καὶ ἀρχῶν, κατ' ἀρχὰς μὲν περὶ τὸν Ἑλλήσποντον, εἶτα ἐπὶ τῆς χερσονήσου Κασσάνδρας ἐγγὺς τοῦ ἁγίου ὄρους, ἐλόκληρα ἔτη (1035 μέχρι 1309 μ. Χ.) τὰ αἰσχίστα διεπράξατο, ἡδυνάτό τις νὰ μάθῃ τίς ἐνέπρησε τὸ μοναστήριον τοῦ Ξηροποτάμου, καὶ τίς διήρπασε καὶ κατηρήμωσε τὴν βρομαντικὴν τοῦ Κουλουμούση περιοχὴν. Δέκα ἡμέρας κύκλῳ, λέγει ὁ αὐτόπτης Μοντάνερος, πᾶσα ἡ χώρα ἦν κατὰ ταῦτα τὰ ἔτη ἔρημος καὶ ἀκαλλιέργητος (β). »

(Ἐπεῖται συνέχεια.)

(α) "Opa Ducangii Historia Franco byzantina βιβλ. 6. κεφ. 22. Παχυμέρ. ἱστορία βιβλ. 14. 12· 13. Νικηφ. Γρηγορ. βιβλ. 7. Raimondus Montanerus (αὐτόπτης μάρτυς) chion. reg. Aragon.

(β) Fragmente aus dem Orient. 2, 42. Πιθανῶς ὁ Παχυμέρης ἂν ἐξηκολούθει τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, ἤθελεν ἐκθέσει λεπτομερῶς τὰς περὶ τὸν Ἄθω κακουργίας τῶν Καταλάνων. Ὅπου δὲ λήγει ἡ ἱστορία αὐτοῦ ἀναφέρει μόνον τὴν ἐξῆς ἐν παρόδῳ εἰδησιν ἐξ ἧς βλέπει τις ὀρισμένην τὴν πρόθεσιν αὐτῶν νὰ προσβάλλωσι τὸ ὄρος. « Ὡς δὲ ἔλεγον ἐφ' ᾧ προσβάλλοιεν Ἄθω, εἰ τέως αὐτοῖς ἀναιμωτὶ τὰς ἐν τῷ μεταξύ κλεισουργίας διελθεῖν γένοιτο. » Παχυμ. 7. 36.

(α) Νικηφόρ. Γρηγορ βιβλ. ζ'. κεφ. 3.

(β) Νικηφόρ. Γρηγορ. αὐτόθι.